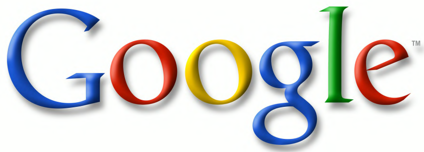

SPISY ADOLFA HEYDUKA

XL.

ZNĚLKY

SPISY

ADOLFA HEYDUKA

XL.

ZNĚLKY.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1905.

ADOLF HEYDUK:

ZNĚLKY.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.
1905.

Tiskem »Unie« v Praze.

I.

PŘÍRODĚ.

Ty Afrodito věčná, nehynoucí,
z pěn času zvlněných jež zrozená jsi,
s tou usměvavou tváří božské krásy
a s těla něhou slunečně se stkvoucí,

kdo poznat můž tvou vůli všemohoucí,
kdo tvůrčí slova tvá můž tušit asi,
kdo krve vzplanutí a krve kvasy
a divou srdcí touhu k smrti zvoucí?

Zda k lidstva těše svoje tvoříš díla?
Ne, smrtí jich chceš rodit se jen znova,
by doba za dobou vždy v strachu byla.

Jen záhady tvé lůno věkům chová,
je nevyzpytná tajemná tvá síla
a krátkým mžikem jsoucnost člověka.

Jak vznešeně jsi krásná ku pohledu,
když probouzíš se v jara v slunném jase
a perly snů, jež uvázly ti v řase,
na líci taví se ti v bílém sledu.

Vně rozkošná, leč vnitř jsi plna jedu,
jak zákeřnický námel v zlatém klase;
na našich trápených tvůj zrak se pase;
vždy stejně nám, jak bylo v čase dědů.

Zda známe tě, jak v nás se touha zmahá?
Zdaž duše naše vidět by tě směla,
kdy náhle nám bys zjevila se nahá?

Děs z očí by ti zel, ač krása z těla;
tož dobře, zrak že nitra nedosáhá,
vždyť hrůzou všem by srdce zkameněla!

Což hraček pravdivých jsi vytvořila
a mezi nimi nejdivnější jednu;
je člověk to, a zírám-li ji, blednu;
jak divné spory jsi mu v srdce vlila!

Můž' vzplát mu mysl sluncem při polednu
a mrazně ztuhnout, jak by ledem byla,
hned v letu vznášeti se jako víla,
hned v temnou hloubku moře padnout ke dnu.

Vše ku tvé hrozné zábavě se stává,
tvá vůle rozmarně nás jenom dráždí,
hned hýčká nás, hned klesati nám dává.

Jak loutkář loutky máš nás na svém paždí,
a hněv tvůj námi nedbale jen mává,
ty hraješ si a tvoje hra nás vraždí!

Chtěl člověk být? Nuž odpověz, ty smělá,
mluv! Proč že mlčíš v nepohnutém vzdoru?
Proč z žití zas jej vedeš do úmoru,
proč na chvílku jen jsi ho míti chtěla?

On neobrněn vyskočil ti z čela,
všech nejkřehčejší z bezpočetných tvorů,
by hledal soulad v stálém žití sporu —
však tys veň smrti ruch jen zpotápěla.

Jak můž se ubrániti zmaru tomu,
té v kmeni lidstva bídné červotoči?
Vždyť ani požalovat není komu!

A kamo kolivěk ta mysl vnočí,
jen prach a troud si těžce vleče domů
a hořkou slzou zalijí se oči!

Když život písní jest, proč sužby jaké,
proč není všecko zvuky lahodnými,
proč ona píseň ohyzdné má rýmy,
proć těžké verše tak a křivolaké?

Proč nelad v ní, proč spory černomraké,
proč nadvláda tu jedněch nad druhými,
proč není člověk všude mezi svými,
proč všude v poutech? — Tys tím vinna také.

Tys vedla za tím zástup umořený,
jenž lásku hlásal z Orebského týna
a slovem zkrotil divé mořské pěny.

A hlad jsi štvala, nouze zlého syna,
by z útlých žen v strach lačné zrobil feny
a v krvi ztopil obraz Fra Dolcina.

Tys bez mezí, nám skrovná země stačí,
tys bez času, nám údělem kus věku,
tys bez smrti, nám není pro ni léku,
tys bez změny, z nás vše jí v ústret kráčí.

Což o to dbáš, v čem ducha vzlet se zračí,
vždyť před smrtí z nás každý na útěku,
my vševůli tvou ssajem v matky mléku,
tvá síla v tajné otroctví nás vláčí.

Jak žijem a jak hynem, lhostejno ti,
ať nebesa se boří, země vzdouvá,
ať moře vzpíná se a horstvo kotí.

Tvůj čas se zrnkem rychlej' nepřesouvá,
vždy stejnou jsi, nechť obloha se shroutí,
a s námi žádná neváže tě smlouva.

Proč jarem zdobíš se, ty divná paní,
proč rozkoší tvé žhavé oko plane,
proč mámivý tvůj šepot neustane,
proč ono sladkovonné oddýchání?

Proč měníš jsoucnost svoji bez ustání,
hned vzdor, hned milost na mysli ti tane,
hned z paprsku tvých očí meč se stane,
hned žehnáš nám, hned klneš v zajíkání?

Proč líbáš hned, hned hněv ti ňadra ruje
a drtí vše, cos objímala prvé,
proč ret tvůj lidstvu smrt jen prorokuje?

Cit chví se ptákem sletším na ostrve,
a nežli tvoje spory v řetěz skuje,
ta tam je svěžest svalů již i krve.

Aj, laskavou-li tys, jak praví jiní,
proč v lůně matky hříčkou robíš chorce,
proč místo spasitelů světoborce,
již v lidstva živé kmeny meče klíní?

Proč spor, v němž strany v právu být se míní,
hned vzdorně s meči stavíš pod praporce,
by vůle vzdorných jako děsný norce
z dvou krve proudů vzešla rozhodkyní?

Což spočívá mír v jedněch vyhlazení?
Což musí život býti pouze bojem?
A má-li být, proč stejná zbraň tu není?

Tak útrapy se ženou černým rojem
na zmírající lidstva pokolení,
a ty — ty žiješ jen tím nepokojem! —

Což život náš? Jen nekonečné mření!
My sami sebe hnětem ustavičně,
a slabé srdce zasténá-li ryčně,
v ráz okamžik nás vede k probuzení.

Pak pláčem tážeme se: Nač to vření,
nač v ňadrech spory, neshody nač příčné?
Vše shltí hrob, jak moře vlny říčné,
jež někdy skály podmílaly v tření.

Nuž, matko tvorstva, odhaliž ty strže,
mluv, proč zde člověk pouze chvilku bloudí,
proč vůle tvá mu všecko v bezdno vrže?

Proč v čilém rozruchu tvém žal ho troudí,
že ze všeho hned žal, hned lítost trže,
svár v srdci svém, vždy s tebou jen se soudí?

O vím to, vím, tys také vinu nesla
těch bouřných vln, z nichž věštec Bresciánský
svůj ducha maják vznesl velikánský
a vůle svojí okovaná vesla.

Když tebou veden kácel knížat křesla,
kdys Gherardo, ten apoštol parmánský,
by v podíl bídě sbíral statek panský,
než v šílení mu vzletná duše klesla.

Tys byla to, jež ondy Adamity
v děs vypěstila zrádně z Táboritů,
že v srdcích mnili věnec pravd mít svitý.

Proč nepovznášíš mysli k nebes krytu?
Proč lidstva krev vždy v příboj bouříš lítý
a spory živíš v srdce jeho skrytu?

Jest podlost prchat po způsobu braku,
když o bytí či nebytí se brojí,
kdo v myšlenkové vzdorně stojíš zbroji,
buď umírej, buď živ buď bez nátlaku.

Kdos člověkem, ten proti nástrah mraku
stůj hrdinou a neustávej v boji,
kdo skrýváš se, dřív v jejich zhyneš roji,
jdi v před, ne zpátky po způsobě raků.

Kdos jednou tu, ten za sebe a bratry
nes v úkor porobení svoje štíty
a postav stráže u chrámu i chaty.

Hněv s podlostí když stíhá tebe lítý
a záhuby drak hrůzou jedovatý,
vol přímost s láskou za svých ňader štíty.

Ty báječná! Proč vedle léčných skvostů,
jichž zdrojem neúnavně tvorstvo daříš,
při krbu svém též tajné jedy vaříš
a zmije skrýváš v květech letorostů?

Nač válku, mor a hlad, tu trojku hostů,
jíž tamo hned, hned onde lidstvo maříš?
Proč s bezbrannými na moři se svářiš
a zaklenáky tajně trháš z mostů?

Nač dechem jedů ničíš sta let píli?
Či vznešeno, když balvan drtí ptence,
jenž v zpěvu pod ním těšit se chtěl chvíli?

Zříš na nás pouze jako na mravence;
nač k hlavám našim vždy tvůj meč se chýlí?
Což vraždí matka svého odkojence?

Ó hleďte jen tu věčnou tajemnici,
jak v hustý závoj skrývá svoje čelo,
buď z jara to, kdy vše se rozzvučelo,
buď za mrazu, kdy tuhnou slzy v líci.

Kdo může o tvé lásce k lidem říci?
Vždyť pod roušku ti oko nehledělo!
Jen k umírání dala jsi nám tělo,
jen k nedůvěře klenbu s šedou kšticí.

Lež necháváš i blbstva nesečtena
o podstatě své věstit nic než bajky
a smrt nám dáváš svrchem všeho věna!

Jdem život píti mroucími rty sajky,
však místo zdroje kyne nám jen pěna
jak krůpěj kalu ptáku u kolajky.

Nač touhou mřít, že lepší přijdou časy,
když samým čekáním nám srdce vadne?
Tu pomoci již věru není žádné,
když na temeni řídnou šedé vlasy.

Za přítelem nám přítel prchá z chasy,
a měl-li kdo své upomínky ladné,
v čas každá zvadlá do hrobu mu padne;
co v hrobě však, zda povstat může asi?

Hruď zvolna mře; duch perutě si láme,
při kýženém, leč na vždy marném vzletu
a náhle hruď jak zhaslou sopku máme.

Tak rychle měníš bohatýra v sketu,
a než se po účelu žití ptáme,
svým dechem rozvaneš nás jak prach tretů.

Tvůj děsný chvat proč srdce rve a děsí,
jež ruchu tvého zákony chce čísti?
Proč všeho žití kypré střásáš listí
a v lesy lidských myšlenek štveš běsy?

To zří-li člověk, smuten hlavu věsí,
vždyť pochybností mořem jest mu břísti,
by ze záhad moh zákon žití spřísti,
než z vůle smrti prachu bude směsi.

Proč asi žil? Kdož zví to po staletí?
Snad aby paprskem byl ku poznání,
jenž osvítit měl čela zemských dětí?

Ten paprsek se dotkne sic jich skrání,
leč stálým odrazem ať kam chce letí,
vždy slábne víc — až zhyne zas v tvé dlani.

Tak jako v lásce krásná Meluzína
u zurčícího sedíš zdroje žití;
tu poutník mimo jde a zrak se nítí
a zdiven na svém srdci ruce spíná.

Svou hlavu sklání v hebkost tvého klína
a věčně věkův přál by si tak dlíti,
až zklamání jej stihne vlnobití,
an zděšen zří, že pojednou jsi jiná.

Ty prcháš mu, jej dusná žalost hněte,
mdle o rozumu berlu srdce vzpírá,
leč týl mu tíží spory dlouholeté,
on vrásčit je a líce tvoje kvete.

Zda paže tvá jej posud v lásce svírá?
Zda ruka tvá mu v kadeř hvězdy plete?
Je v pochybách a cestou k pravdě zmírá.

Tvá vůle neúprosná, pevná stále,
rci, má-li počátek a má-li konce?
My honci jsme a máme na se honce —,
sbor za sborem vždy kvapí v chvíli malé.

Kdo pozná vraha, dobrodruha, krále,
kdo sketu, hlupce, mnicha, blázna, bonce,
kdo reka svobody, kdo trůnu klonce,
kdo vestálku, kdo Lais a tak dále?

A přec a přec, kdo můž' tě zváti krutou?
Smrt stínem jen tvých křídel pošinutí,
proč tedy srdce rváti vášní zdutou?

Ach, zákon tajný tak nás činiti nutí,
on trýzní mysl v klenbu čela vsutou
a rozmáhá v bouř srdce tklivé hnutí.

Jsouť srdce velká to, jež bolem světa
v hlubokých mysli kořenech jsou jata,
již vidí smrt jak veškerenstva kata,
když širočina jeho k špalku slétá.

Před katem tím jen chabý prchá sketa;
vždyť nemine ho také rudá lata;
v nic bude jsoucnost jeho s krví vzata
a jedním rázem po všem bude veta.

Jsouť svět a život pouze kapkou vody,
již netušeně tříští chodce noha,
nechť zničí tvorstva tisíceré rody.

Jeť takovátě světů našich sloha,
že zhynou náhle všeho žití svody,
když příroda jim velí žezlem boha.

Jest tlukot srdcí lidských ohlas tluku,
jímž ňadro věčné přírody se chvěje,
krev, kterou tepna v lidské srdce leje,
to její krev, jí vehnala nás v muku.

My zrodíme se jako snítka buku,
když jaro křídly nad hlavou mu věje,
v ráz zbují se ta útlá snět a spěje
na svižný oblouk smrtícího luku.

Snět vraždí kmen, jej v zdatné moři síle;
kmen zvolna mře, když plod svůj svrhl dolů,
plod zpráchniví — leč klíčí jarní chvíle.

Výš nový proutek vzrůstá z jeho stvolu
i vzmáhá se a hrdost na svém týle
zas pučí, zkvétá plody vrhá dolů...

Vše můžeš-li, proč chceš jen umírání?
Proč nebráníš mu všemohoucí mocí?
Proč necháváš nás tady bez pomoci?
Proč síla tvá nás smrti neuchrání?

Proč nenecháváš svěžest naší skrání?
Proč za obět nás dáváš hrobu noci?
Proč otce dítku, dítko bereš otci?
Proč člověk darmo ve všem se ti brání?

Jak lačný jestřáb nad zpěváky krouží,
tak nad námi vždy lstivě kroužíš křídly,
jež smrti za kořist nás odnést touží.

Ta jako ohař za námi se plouží,
jen šklebí se, když řady naše zřidly,
až poslednímu zuby v srdce vhrouží!

Jak Jakub s Bohem s tebou zápolíme,
až přemožen z nás každým na znak padá;
duch člověka tvou vůli neovládá
a přece tvými pány být se mníme.

Jen u přeludu ustavičném tkvíme;
duch žízniv po pravdě vždy jenom strádá,
ať jak chce vznáší se a jak chce bádá,
jen že nám umříti jest, pevně víme.

Nic nezpomohou naše trapné žaly;
nic nezléčí nás, nic nám není radou,
jsme proti tobě nicotní a malí.

Kdo učenou může vysvětliti svádou,
co tam, kam ruce své jsme pozvedali,
jež s resignací v posled v klín se kladou.

Vše zaměňuješ při svém věčném kvasu,
v čem život ujme se a síla buší.
V tvar okázale vdechuješ sic duši,
leč neustále zas ji ničíš v času!

Svým dechem křísíš píseň v ptačím hlasu,
leč písní tón zas dravce v zlobu vzruší,
jenž ždanou kořist pro své mladé tuší
a skřivánka jim nese z moře klasů.

Ty jaro voláš, květy nutíš z půdy,
leč při klíčení ničíš útlé símě...
Zda ze msty, rci, či z hravosti, či z nudy?

My domýšlivě vznášíme své týmě,
leč domýšlivé soudy jsou jen bludy.
A ty jen díš: „Aj, rozumíte vy mně!“

Jen pomysl jsi, věčně nevyzpytný,
duch lidstva časný tebe nepronika,
jak had tvá vůle sem a tam se smyká,
kdo vystihnouti může zjev tvůj kmitný?

Chví člověk před tebou se hlouběj citný,
ač stálým hádankám tvým těžce zvyká,
v mdlé bázni jen své otčenášky říká,
by života si zmírnil žalář bytný!

Chab ochranu si hledá tebe vyšší,
když chvěje se a vymýšlí si bohy
a domnívá se, ti že líp jej slyší!

A nadsmyslné přikládá jim vlohy,
ač jsou to sil tvých pouzí tovaryši.
Vždy tebou klamán člověk přeubohý!

Jak pápěr nese nás tvé silné paždí,
my chvíme se, že dech i cit se staví,
tvůj úsměv hned tak upřímný a hravý,
hned rudou ssaje krev a ňadra vraždí!

Svým žitím vše jen tobě cestu dláždí;
chvat k hrobu tvorstva srdce neunaví,
v něm život proudí se jak pramen lávy,
nechť sterá neshoda je k spěchu dráždí.

Tak v milionech jeden vzruch se vzmáhá
a dál a dále v těsném ňadru buší
a neunavně v smrti proud ho tahá.

Ač vzruch ten divný rozum rve i duši
a z poloboha často robí vraha,
ty nedbáš, kážeš; proč? Zda člověk tuší?

Rci, ukrutná, ač věčně usměvavá,
z čí na člověka stále žárlíš vůle,
že z půle vznáší jej a tlačí z půle
tvá tvrdohlavost nezdolná i hravá.

Co věky stavěl, rve mu zášť tvá dravá
a vynáší, co potají skryl v žule;
co hlavy vymyslily zahynulé,
tvá ruka zasypávat neustává.

Kde pyramidy jsou, kde mocné chrámy,
kde Ninive, kde Babylon je asi,
kde ráje ovroubené prahorami?

Kde mramorových bohů hodokvasy?
Kde naši pradědi, kde my jsme sami?
Jak páపěrky vše v zhoubu nesou časy!

Věk za věkem, co za bohy dřív měli,
to z vůle tvé se nyní zove modly;
teď na jiných se božstvech lidé shodli,
snad od jiných by víc se dověděli.

A přec ti bozi s mramornými těly,
ač zničili je topory i bodly,
své luzné krásy do srdce nám vbodli,
nechť stejně s novými se odmlčeli.

Jsou lépe na tom ti, kdo v nové věří?
Zda vědí víc či šťastnější jsou v žití?
Vždyť pravda věčná se nám nerozřeší.

Jsme pouhé listí v světa bujném keři,
zda víme, proč den hyne, proč se nítí,
kam věčnost odplývá a kde se čeří?

Kdož sáhnout může v opratě tvých koní,
již věčně ubíhají bez zastávky
přes moře pláň, jež bez mostu a lávky,
i přes mraky, z nichž vláha řek se roní?

Ať za tvým vozem bleskové se honí,
ať křičí orlové, ať plaché kavky,
vše jedno ti a duby jako travky,
když povelíš, v prach svoje hlavy skloní.

A člověk též; ať chvěje se, ať sténá,
svým tělem z vůle tvé ti cestu dláždí,
leč dráha, ta přec není uježděná!

Tvůj slunný úsměv k polibkům sic dráždí,
leč ňadra tvá jsou jedem naplněna
a ruka tvá když hladí, v jednom vraždí.

Zda nejsi zlá a neuprosně krutá,
když neduh otcův tajně vkládáš v dítě,
by trpělo hned žití na úsvitě,
co ty chceš míti, pláčem nepohnutá.

Ba ani proklínáním nejsi tknutá,
ať člověk lichotí ať zneuctí tě,
ty v smyslnosti lapilas jej sítě
a v pouta vrhla jsi jej pomstou kutá.

Vše vykoná, co žádáš sobě míti,
ať bratr po něm u výkřiku strádá
a proklíná své bídné živobytí.

A proč to vše, duch zpytuje a bádá?
Ej, proto jen, že chceš se obnoviti,
nechť mimo tebe všecko mře a padá!

Proč chválíš luh — jenž pln je vonných květů,
že rosa v nich jak démanty se třpytí,
že milo rozkošné ty zdoby zříti,
to lesknoucí se moře malých světů,

Ty luhem spěcháš vesel jak pták v letu,
leč netušíš, že co se rosou nítí,
snad žal jest ztraceného živobytí
a trpce vyroněných duše vznětů.

Snad kudy kráčíš, jiný kráčel prve,
jenž smrti utíkal, či snad ji hledal
a plakal jiskry hořící své krve.

Snad z žalu bylo, jenž mu v srdci sedal,
že mládí šťastné, útlé, zlatobrvé,
ni klidné stáří osud žít mu nedal.

Jak sochař v sochu osud v lidstvo tepe,
leč duch se brání, vzdorně se mu vzpírá
a hněvným okem na sochaře zírá,
leč ten vždy hlouběji v své dláto klepe.

A spravuje nás, jasní oči slepé
a ústa v křiku mírně uzavírá,
shluk vrásek z čela do hladkosti sbírá,
až hotovo je dílo velkolepé.

Klid pohybům a vášně hnutím dává,
mír v zachmuřené zvolna klade líce
a k souladu vše konat neustává.

Je hotovo; sem k hodu stavte svíce,
hold příroda dnes sochařovi vzdává,
že skončil mrtvolu; co konal více?

Proč ničíš všecky naše ideály?
Proč o naděje obíráš nás všady?
Proč v hnusné tvary měníš jejich vnady,
jež z nekonečné vábily nás dáli?

Proč vlasy žen, jež vrkoči se zdály,
v strach proměňuješ v Medusiny hady?
Proč v kletbu slova na rtech božské Lady?
Proč oči v blesk, jež těchou dřív nám vzplály?

Vše ničíš nám! Zrak nítí se a rosí
a duše naše smutně osamělá
se zachvěje a za povzdechu prosí:

„Vše je to tam, co ždála jsem a chtěla!
Kéž divá bouř jak stéblo stan můj zkosí,
nač v takém žaláři dál snít bych měla?

Že největší jsi poetkou, lid praví,
a verše tvoje z nejzvučnějších rýmů,
že květ tvých slov plň vonného je dýmu,
jež růžemi nám ovíjejí hlavy.

Že nikoho tvá píseň neunaví,
ať vštípena je hrdlu slavičímu,
ať třpytu hvězd, ať divu kometímu,
že vždy ji budou obdivovat davy.

Leč ne; náš duch je z oné vůně chorý,
vždyť uspává nás stále dřímající
a hlava naše klesá bez opory.

Líp budit v utýraných hněvu lvici
a tam, kde láska nesrovnává spory,
mít v ruce meč a blesky v mračném líci.

Zda nerovnáš se rozkacené sani,
jež na kořist se tajně v noci vrhá,
a dřív než v jitru kohout zakokrhá,
už co tu žilo, nepoznáme ani.

Vši lidskou píli svévolnost tvá mrhá,
tys sličná sic, leč neuprosná paní,
tvé síle člověk-červ se neubrání,
tvé slovo pouta živlů hravě trhá.

Či Herculanum nenapadlas v snění
a nezničilas Pompej hrůzy pelem,
že ztratila se svému pokolení?

My namáhavě nyní tělo s tělem
tu hledáme, jež v kameny čas mění,
ač sami tvým jsme stále pod popelem.

My celým žitím kráčíme jak slepí
a výkřik náš je výkřik dítka v spánku,
duch úzkostlivě chví se v lebky stánku
a my svých činů slepujeme střepy.

A míníme, že palác velkolepý
jsme budovali ducha při kahánku,
že z mramoru jsou věže, z žuly sklepy,
leč v prach vše klesá v pravdy prvním vánku.

Vše kácí příroda, co člověk stvoří,
co hlavou vymýšlí a rukou hnète,
vše nenávidí, podmílá a boří.

Vždy volá k nám: Nač budíte se? Spěte!
A vůkol nás vše zatím v dýmu hoří...
Proč dále potácíš se, shnilý světe?

Co přes to vše as k životu nás pojí?
Jen láska k lidu, láska k zemi rodné
a k pravdě, k umění a vědě svodné,
jež nástrahy jak Delila nám strojí.

To brání nás i šlechtí v žalů roji,
z nichž ten neb onen žihadlo v nás bodne,
vše ostatní je dílo málo plodné
a před života soudem neobstojí.

Vše mimo to jen kopice je prachu,
v němž člověk jako nahý červ se plazí,
ať v zlatě druhdy pyšnil se a v nachu.

Jen láska k bližnímu v ráj cestu razí,
když v čele lidu kráčí prostá strachu
a oštěpy své v prsa klamům hází.

Jak velký kajman žiješ u všemmíru,
jenž z boku na bok lenivě se válí
a hltá nás, ať velcí jsme ať malí,
již tonem v žití zmetešeném víru.

Leč přeběda, když více toužíš žíru,
tvé oči zuřivě se na krev zkalí,
an ruch tě rozplamení nenadálý;
tu řveš, že děsno v daleku i šíru.

I zmítáš se, chceš množstvím býti sytá,
i hltáš legiony, hltáš lodě,
a hrozná je tvá běsnost nepokrytá.

Hor zpousty zdouváš na bezedné vodě,
blesk za bleskem ti z černých ňader litá
a spaluješ, kdo nezanikli v brodě.

Když slunný duch tvůj s výše k zemi pluje,
by zchladil hlavu v červánkovém moři,
vždy rubín, který na srdci mu hoří,
v dar vlnám věčna pyšně odvrhuje.

Tu země slzíc, travné vlasy ruje,
víť, že den zašlý z vln se nevynoří,
leč za jitra již novému se koří,
jenž líbá ji a zlatem ovinuje.

Vždy stejná hra to jest, vždy stejně svůdná;
ty chceš, by země zmládla v rosné lázni,
jíž každá krůpěj luzných vnad je studna.

Nám hůř; my tonem v ustavičné bázni
a úplatkem nic nebere smrt bludná
a v nový život naděje jsme prázdni! —

My ze světa jdem každý s tajnou ranou,
jež ze všech poranění nejvíc bolí,
ta dlouhým věkem chvilku nepovolí
a vyléčit ji nelze štěstí manou.

V šeď náhle žal nám mění kštici vranou
a s námi bdí i lehá, s námi stolí
a všecko s námi koná, buď cokoli,
až zmaří duši naši rozedranou.

A Smrt když shýbá k našemu se loži
a líbá nás, zda doufati nám v tuše,
že naše bolesti se nerozmnoží?

Zda víme, s námi-li žal nepokluše,
až hrobník do hrobu nás někdy vloží;
zda navždy uklidní se naše duše?

Jsou bez účelu přání vše i snahy
nás přeubohých země odkojenců,
jsme jako klasy pod kosami ženců
a v duší sporech vlastními jsme vrahy.

Jak naše bídné živůtky nám drahy,
jež střežem s učenci i bez učenců!
A přece hřbitovy jsou plny věnců
a na jich květech plno slané vláhy.

To milosti Tvé záhadné jsou zdoby;
proč nevedeš nás přímou cestou výše?
Proč oklikami dříve do poroby?

Proč ukrýváš nás dříve v temné koby?
Když tvorové jsme nebes jasné říše,
nač v život vcházeti nám skrze hroby?

Jak tygřice k nám z nekonečna hledíš,
lesk vábivý a zlatý žár máš v oku,
sníš, ale náhle vymrštíš se v skoku
a již nám přeubohým v týle sedíš.

Tvé tlapy vězí v hloubce našich boků,
z nichž jako z hroznů víno krev si cedíš,
až vše, co jsi nám dala, zase dědíš
a vedeš si, jak vítěz v pyšném kroku.

Jak otroci, již v cirku umírali,
my bráníme se mlčky tvojí síle,
nechť výkřiky by z prsou nám se draly.

Vždyť marná všecka námaha a píle,
když drápy tvé v hruď žebráku i králi
se náhle vetkly v krutém zkázy díle!

Mstíš na nás se, že zpytujem tvé činy,
že chceme poznat záhady tvé zvůle;
proč nechceš zjeviti je aspoň z půle,
vždyť matkou-li nám jsi, jsme tvými syny?

Jdem k předu od hodiny do hodiny,
leč naše poznání se rovná nule,
jsme na kříž přibiti tvé vzdorné vůle
a umíráme z tvé, ne z vlastní viny!

Z ran tisícerých krvácíme věčně
a věčné trní máme kolem hlavy;
proč trvat má ta bolest nekonečně?

My jdem a nové přicházejí davy
a koří se ti zkroušeně a vděčně,
až znova otrocké jim srazíš hlavy.

Co člověče zde na hroudu tě váže,
kde prostor tvého žití plní stony,
když snah tvých ustupují legiony
a štít i kopí odvrhují stráže?

Proč do blankytu vznášíš zrak i páže?
Zda pomohly ti někdy slz tvých rony,
když oplakávals nadějí svých skony,
jimž jako všemu osud zhynout káže?

Nech proseb už; spíš v zlo bij, jež tě škrtí,
než za obět mu dostaneš se ždanou
a nežli chabost stařecká tě zdrtí.

A marně-li tvé oči hněvem planou,
sám mužně padni do náruče smrti,
nechť hrob tvůj třeba vyvrší se hanou.

Ty pyšníš se: „Mé království je věčné,
já žiji v slunce zhárání a jasu
a v siné krůpěji a v zlatém klasu
a v modrých nebes hvězdné dráze mléčné.

Mé bytí jest jak bylo nekonečné,
mně není výměry a není času,
hned k velkému zvu lidstvo hodokvasu,
hned k půtce urputné a bezsrdečné.

Co mít chci, stane se, mne neuprosí
z vás nikdo, bídní mravenčíci prostí,
ať kraluje, ať břemena jen nosí.

Co chci, to stane se, až řeknu dosti,
nechť celý svět se třeba krví zrosí!..."
Ach ano, ano! Vrch jsi ukrutnosti!

Jak čarovně, jak stkvostně v lstivém svodu
své divůplné vyzdobuješ síně!
Hvězd milliony nítíš v nebestýně,
jejž sklenula jsi sobě za pagodu.

Co světů těch, co tajných na nich rodů,
jež zhýčkala jsi na svém věčném klíně!
Zda známe je? Vždy nohou tkvíme v hlíně
i tělem — žití prvním při východu!

Zda zjevíš něco nám, své choutky dětem?
Zda ukážeš nám jediný z těch světů,
jež hledáme svých přání marným vzletem?

Jen v třpytném nám je odhaluješ vznětu
a my v domyslu marném, věky kletém,
jich bytí marně toužíme znát metu.

Co proti přírodě nám za ostrahu?
Co bez ní může člověk býti ještě?
Jí jedno moře jsou a kapka deště,
i pouště zí a prach na chyše prahu!

Jak malichernou chová člověk snahu,
když mní se víc a v choré mysli třeště
své srdce tisknout dává v sporu kleště,
by pozbavil se žití sterých vrahů.

Jeť práškem člověk, jenom pylem květu. —
Zda pavoučí svou myslí stihnout může
tu hroznou pramáť tisícerých světů?

Jí větší obětí snad zádech růže,
než lidská mysl v bujném čaroletu,
jež mořskou hloubku s nebes klenbou víže.

Smrt z kvasu přírody vždy nejvíc těží,
té náležíme v mateřském už klíně,
ta střeže kolébku i Mudřen síně
a řídí vášně naše bez otěží.

Hned dráždí nás, hned pro útěchu běží,
a pramáť tvorstva v nebes modrém týně,
půl v lesku čarovném, půl v děsném stíně,
dál stále klidně spěchá věků spřeží.

My pouze k věčnému jí budování
dělníky odkájíme povždy nové
a z ničeho zas všecko v nic se vrací.

Jen hřeby každý do rakve si kove,
až při poslední ráně v hrob se kácí,
a nový život noví ssají rtové.

Ó vznešená!... Ne, tajemná a dravá,
proč svíráš všecko vůkol do okovu?
Proč věčné pomníky si stavíš z rovu?
Proč v změnách stejná vždy tvá bytnost hravá?

Zdas naše matka laskavá a pravá,
když po životech u věčném jsi lovu?
Ač sama vždy se obrozuješ znovu,
nás zvůle tvoje ničit neustává!

Co chceš, vše zjevně konáme i skrytě,
leč co nám uděluješ za ozdobu,
jsou jen tvá vnadidla a smrti sítě.

Hráš s námi v polosnění krátkou dobu,
pak odvrhneš nás jako hračku dítě!
Tak zvolna mřeme od kolébky k hrobu.

Jsi ustavičně ve své chvatné práci
vždy tvořící, vždy ničící, vždy pilná,
hned malomocná jsi, hned děsně silná,
jež prachy nechává a hory kácí.

Vše v pěsti máš, co rodí se i ztrácí,
a ve svých domyslech jsi neomylná,
leč věčně svéhlavá a málo sdílná
a práce věčný ruch tě neztrmácí.

Je všemocný tvůj dech, jím všecko roste
a všecko hyne, vydechneš-li znova,
a rozpadá se zas v své prvky prosté.

Tvá vůle peruti i pouta ková,
ty řekla jsi: „Vše, všecko v dar mi noste“;
a pro sebe nic člověk neuchová.

Náš celý život prchání je stálé,
by žití nervalo nás tuhou dlaní,
my všickni na kvapném jsme utíkání,
jak vojska v boji zabitého krále.

Jen v kruhu pobíháme; jsme-liž dále?
Tak tajnou kletbou na schýlené skráni
nám stydne krev, s píď napřed nelze ani,
všem k pohaně a tobě k věčné chvále.

Jak v hrůze Kain, z nás každý v dálku pádí,
ač také prcháním tím smrt jen hledá
a hbitou nohou odkopává mládí.

Hle klesá — padá — na rychlo se zvedá,
leč chvat dál cestou k mezníku je svádi,
kde u všemmíru klín tvá páž je zvedá. —

Což může člověk, hrdá, proti tobě,
šíp hněvu všech jen ve tvůj háv se vbodne
a chladně na střelce zří oko svodné,
jak lehká žena na nevlastní robě!

On marně hlavu zvedá, ruce obě,
na přesily tvé vzdory vojevodné;
jsouť činy jeho sotva vděku hodné
od bílé kolébky až k černé kobě.

Či může někdo vysvobodit světy
těch tvojich podloudných a lstivých darů
a strašidel jich hnusných bludné čety?

Kdož může obnovu všech žití tvarů,
kdo stáří můž', kdo chorob dravé slety
kdo smrt as vyrvat z dravčího ti spáru?

Od žalmů, Job v nichž opuštěný nyje,
až Firdusiho v smutné roztesknění nyje,
a odtud k pěvci, nad nějž větší není,
po nivách prozářené Italie.

jen žaloba zní na tě, velká zmije,
jež, aby věčně žila, věčně plení
a s pokolením hltá pokolení!
Proč před tebou se nikdo neukryje?

Proč s věštci as a mudrci a bardy
jsi ve sporu, proč žaloby jen samé
v slz proudu jsou, jež ronil Leopardi?

Proč od posvátné bible po Schah-name
byl marný každý lék i vláčnost nardy?
Proč strádat jen, proč umírat jen máme?

Jsi lhostejna, jsi němá; básník pouze
ti soucit dal, tys bez něho však chladná,
ač krásná na pohled a v pravdě ladná,
leč to je vše, co jevíš naší touze?

Ať hojnost blaží nás, ať týrá nouze,
z těch nevyruší tebe z klidu žádná
a ptá-li se kdo: „Proč? mluv, světovládná?"
vždy váháš, nemluvíš a mlčíš dlouze.

Jen někdy tajemnou nám šepceš větu,
již uhodnout se domníváme maní,
jak ptáka poznat mníme podle letu.

Vždy stejně hovoříš nám, divná paní:
„Hleď uhodnout mne, neb dej s bohem světu,
leč odpověď ti dám až po skonání.

Tvé záhady chcem proniknout svou myslí,
tvé hádanky chcem řešit duchem malí,
chcem poznat vše, co konáš, aspoň z dálí;
zda cherubem či démonem nám tys-li?

Vše marně však; jak ze skrýše tvor syslí
svým zrakem na tě zříme, blud jejž halí,
jen ruch tvé práce zříme neskonalý
a na lebce vlas šediví nám svislý.

Nic neuhodnem, nic se nedovíme;
vždy svého domyslu jsme na počátku
jen pod rouškou tvář tvoji vidět smíme!

Vždy pravdu hledáme v těch záhad zmatku
a věčně putujíce, věčně spíme!
Jen macechou nám jsi, kde máme matku?

My stále k pravdě — k světlu — polétáme
a stále tužíme svá muší křídla,
by ze slunného čerpali jsme vřídla
a stále k němu cesty nalézt ždáme.

A po mnohých vždy nadarmo se ptáme,
tak dlouho jdem; už šedá kštice zřidla,
a jsme-li blíž, tu blesk nám spálí křídla
a bouře sporů vetché spánky láme.

Jsme záhad dravčím rojem rozedraní;
ta bičuje nás, jiná hrdlo škrtí
a jiná zas v hruď vráží zobák vraní.

Roj pochyb v kruhu honí nás jak chrti,
až k světlu dojíti nám mraky brání,
zda přistanem tam uvedeni smrtí?

Jak krásnou knihou jsi, leč smutnou tuze,
my za listem list obracíme maně
a vlastní smrt jen na každé čtem straně;
ten život náš je pouze k hrobu chůze.

Ať v poušti úkoj hledáme ať v luze,
vždy smrtným potem pokryty jsou skráně,
až povel netušený s nebes báně
nás zakřikne, tu ustati nám v hrůze.

Kam teď? Hleď v před, hleď za sebe, hleď kolem,
hleď tam i sem; jen jediná tu dráha,
jež divně rozvlněným vede polem.

Nám z očí náhle vyproudí se vláha
a ňadra chví se netušeným bolem —
a přec snad počátek to všeho blaha...

Jen štítem pravdy lze se chvilku krýti
a směle jít tvých hněvů na ohaře,
tož mužně v před, pryč se škraboškou tváře,
v níž strach a slabost, bludičky dvě svítí.

Pryč s bázní, jež se v nitru chorých nítí
a k svatým sklání šíji lstného lháře,
všem nechať v srdcích slunná svitne záře
a v plápol pravdy zhárá každé žití!

Z nás každý najde svoje vykoupení
a touženého posled dojde rána;
jest v smrti skryto naše probuzení.

Jí nazpět jdeme v sídla různě zvaná,
kde věčný mír, kde bolestí již není,
ať ráj se zovou, eden, či nirvana!

Ó sfingo se zrakem, jenž hlubší pekla,
jak neodvratně střežeš naše kroky,
až rázem uchvátí nás tvoje skoky,
když divou choutkou po nás jsi se vztekla.

Kdo zakřiknout tě může, by ses lekla?
Zda činil kdos snad před tisíci roky,
či učiní, až přejdou věků toky?
Vždy vlečeš kořist svou, jak dřív jsi vlekla.

Jak bránit se tvé dravé ukrutnosti,
vždyť nad pomysl silná jsi a dravá
a z drápů tvých se nikdo nevyprostí.

A přec jest cos, jež déle smrti stává
a aspoň na čas zániku nás prostí.
Toť umění, jež nesmrtelnost dává.

O lásky plný Buddho, Sakjamuni,
ty zlatý orle v říši veleduchů,
tys nejprvnější v divém světa ruchu
pln soucitu vše žití sčítal runy.

Tys zladil rozvířené myslí struny,
by úkojně nám zněly v sladkou tuchu,
že není za hrobem již říše duchů,
že nejsou žaláře tam ani trůny.

Buď ctěn; tys učil zapříti se v bolu
a životem se nésti k ideálu
výš, k lotosu na touhy svatém stvolu.

Že stejnost žití v radosti i v žalu
mře, rodí se a mře zas v čarokolu
a nemá základu a nemá valu.

Nač žehrat však, zda výčitky co změní?
Zda jinaká se staneš naší výtkou?
Vždyť směješ se nám každou stromu snítkou
a každým vykřiknutím ptačích pění.

Dle vůle tvé jsme činit odsouzeni,
vše jedno ti, ať hrozíme slov kytkou,
ať rozkypělých hněvů dýkou břitkou,
nic prospěšno, nic platno pro nás není.

Jen klidu přej, jejž míváš druhdy sama,
než přijde z vůle tvé ten dlouhý, věčný,
smír budiž před ním chvíli mezi náma.

Už za ten časný bude člověk vděčný,
než prsť mu proboří se pod nohama,
by navrátil se v klín tvůj nekonečný.

Nic nenecháš nám z darů svých a věna
vzít za hrob si, ty děsně lakotivá,
jen pro sebe chceš vše, co po nás zbývá,
jak žebračka bys byla učiněná.

Vše jest nám dát, co proudných časů pěna
kdys na břeh žití uvrhla nám divá,
ať diamant, ať slza jen to bývá,
ba často krev jen v granát pozměněná.

Leč dost! Chci smír; jsouť stejné naše bludy,
jen jedno splň! Až rozpadnu se prachem,
jej milosrdně seber všechen všudy.

A slunných křídel poletavým vzmachem
nes na brázdu jej, brat již zoral chudý,
a zúrodni ji srdce mého nachem.

II.

HISTORIE UČITELKOU.

SYN AMRAMŮV.

Spát nemůž faraon snův u poplachu:
je stále trýzněn mátohami vidu;
jak z jara Nil se vzmohl národ židů,
ač mocí šlapán do bláta i prachu.

Též Amram ztýrán tonul v krve nachu,
že rozželen se ujal svého lidu
a více mzdy mu chtěl a více klidu
a bez svolení ženu vzal prost strachu.

Té noci však sen děsil faraona:
jak s trůnu svého odbojem byl shozen
a bez potomků hynul v moři tona.

Leč Amram štěstí pln jak vína hrozen
byl noci té; vždyť matkou byla ona,
již zvolil sám. — A Mojžíš židům zrozen.

Hle, z raba byl, jímž národ vysvobozen!

SAMSON.

Mstou Filištínští na Samsona vřeli,
že mečem zhrd' vzav oslí čelist zbrojí,
jíž přes tisíc jich pobil v tuhém boji,
a druzí na útěku strachy mřeli.

Síť zrády však kol něho rozprostřeli,
až lapli jej a zraků plamen dvojí
v ráz zhasli mu a v chátry divém voji
v chrám vedli jej, by všechny jatce zřeli.

Zde u združených sloupů stál jak němý,
je rameny však objal, že se chvěly —
a sesul chrám se s mohutnými zděmi.

Tu prostor celý naplněn byl těly,
a vítězem byl Samson nade všemi,
kdo v hanbu vést a porobit jej chtěli.

V zlu největším vždy bídní sílu měli.

DEBBORA A JAHEL.

V boj nechtěl Barák jíti bez Debbory;
mělť deset tisíc lidu jen, vše chůdce,
leč na sta vozů zbrojných jeho škůdce,
a kolem vozů bezpočetné sbory.

Šla tedy Debbora a s Tábor hory
lid krále Azor v hrozné zbila půtce,
až Sisara sám prchal, jeho vůdce,
a za ním pluky vše jak živé bory.

A Sisara skryl u Jahel svou hanu,
jež Haberovi družnou ženou byla,
a prosil: „Pít mi dej, než nitrem vzplanu.“

Když do syta ho mlékem pohostila,
spal Sisara, a Jahel v jeho stanu
hřeb pevnou rukou do hlavy mu vbila.

Žen odvahou vlast kleslá znova žila.

JUDITHA.

By prosta útrap byla země Judy,
v stan Holofernův jít se odhodlala;
víc lidu svobody než sebe dbala
a víc než klenotův své rodné půdy.

A skvostným rouchem vnadné halíc údy,
číš vína mnohou vůdci píti dala,
a vůdce sborům svým. Jej mdloba jala,
leč jeho vojín veselil se všudy.

Spal kníže vojsk; byl poslední to spánek:
meč pomsty zveď Pán sličné vdovy rukou,
jež s hlavou sťatou opustila stánek.

Když viděl lid, v ráz s písní zbožnozvukou
stih' nepřátele prostřed radovánek
a vrátil vše, co jemu bylo mukou.

Kéž v boji srdce žen jak té vždy tlukou!

TARPEJA.

„Řím v moc ti dám“ — tak Tatiovi děla
ta zrádná dcera strážce Kapitolu —
„leč za to všakých přání ku vrcholu
tvých reků náramky bych ráda měla.“

Vše slíbeno. Té noci k bráně spěla,
jíž nepřátelé vešli bez zápolu,
a na Tarpeju lesklý s ramen dolů
vrh' každý štít, až země zaduněla.

Tím darem zasypána bědně mřela
ta žena zlá, jež lačna byla zlata,
ač vlast svou bohatýrskou hynout zřela.

I byla z pavez kupa vrchovata
té brány blíž, již zrádně otevřela,
by od potomků věčně byla klata.

Za zrádný čin buď pomstou zrádná splata.

PREXASPES.

Prexaspes z vůle konal Kambysovy
a zabil Smerdia, zjev nové vlády,
leč zapíral, že zničil život mladý,
v tvář žalobcův i zabitého vdovy.

Když Meďanem však Smerdis povstal nový,
jenž Persy zbil a vést jej kázal všady,
by dosvědčil, že Smerdis živ, že tady,
Prexaspes s věže hlásnými děl slovy:

„Braň, lide, vlast! Ten, jenž chce vládnout tobě,
jest podvodník; já pravého jsem skolil,
tam v poušti v kamenném ho najdeš hrobě.

Proč cizáka bys králem sobě volil?
a pomsti se a konec učiň zlobě!“
A v důkaz skokem s věže krev svou prolil.

Kéž každý pro vlast činí v také době.

JUNIUS BRUTUS.

Kdys Tarquinia hejsci nevyspělí
svým králem chtěli mít a pánem Říma;
leč Brutus bdí a v rukou listy třímá,
že jeho synové vlast zradit chtěli.

A uhostiv se na soudcovské selly
děl k lictorům: „Je k špalku veďte zpříma,
by neřek' lid, že v otci právo dřímá.“
A zastřel tvář, když zrádci krváceli.

Vše vlasti dal, co občan může dáti,
ve svobodě, sám navždy klidu zbaven.
Zda větší láskou bylo komu vzpláti?

A spěchal v boj, ač tíží let již znaven,
a s jízdou jal se nepřítele kláti
a zahynul, by na věky byl slaven.

I krví dětí svých máš za vlast státi!

HORATIUS COCLES.

Vláď Tarquin nad Římem jen ostřím meče,
až svržen byl a vypovězen z Říma;
tu k Porsenně prch' s dvěma syny svýma:
„Pojď," lákal jej, „lid tvůj i můj Řím zteče."

A na most vtrhli až; tu pánem seče
jim Cocles se zrakoma znícenýma
jít brání dál; strach nepřátele jímá,
leč vlády chtíč a pomsta v před je vleče.

„Most za mnou zničte, bratři!" Cocles velí,
„než cizák zvítězí; což na mně jesti?
jen svobody-li národ neoželí!"

I strhli most. Rek v zadu pad', meč v pěsti,
leč zachráněn byl Řím a národ celý
a vstříc pln důvěry zřel svému štěstí.

Zda šly by o nás světem také zvěsti?

MUCIUS SCAEVOLA.

Vkrad' Mucius se k stanu Porsennovu,
by dýkou zbaven Řím byl nepřítele;
ne krále však, jen sluhu proklál cele,
a lapen jsa stál klidně jako z kovu.

„Již nevrátíš se do rodného krovu,
smrt žádá smrt," dí král, mrak na svém čele...
„ „To napřed věděl jsem a nemám žele,
ba, živ jsa, pro vlast učinil bych znovu!

Mníš, že mám z tebe strach?" " a pravou ruku
v ráz obětných klad' směle do plamenů:
„ „Viz, dbám-li ohňů, seker tvých a luků?" "

A zdiven král: „Jsi volným, nechci plenu;
kdo za vlast mohou takou nésti muku,
těch srdce pomsty šípem neproženu."

Kéž Muciové vstanou z našich vnuků!

REKOVÉ MARATHONŠTI.

„Chci zem a vodu známkou poddanosti!“
děl Řekům Pers; ti posly však mu jali
a na pohanu do studně je dali:
„Nuž, země teď i vody máte dosti!“

Hned voje Dariovy v divé zlosti
k zdem Athenským jak mraků tlum se hnaly,
leč v Marathonské pláni přivítali
lid s Miltiadem divoké ty hosti.

Řek jeden na sto Persů byl v tom boji,
a přece zbraní vítězil i duchem;
plálť láskou k svobodě a vlasti svojí.

Jeť čarná síla v podvojném tom zdroji
a roste v nadšení až mocným vzruchem;
čím národ sta let strádal, rázem hojí. —

Vždy žijí ti, kdo pro vlast padli v boji.

LEONIDAS.

Táh' Xerxes do Řecka. Vojsk jeho střeky
a trier řad lid skrovné děsil vlasti;
tak valil se jak z Oity do propasti
v čas Vesny příboj rozkypělé řeky.

Tu v Thermopylách Leonidas s Řeky
děl četám svým: „Jsme zradou v Persův pasti,
kdo se mnou za svou zem chceš život klásti?“
A všichni hlásili se býti reky.

I bojovali, v průsmyku kdo stáli,
a zbili Asiatův celé mraky
a svými těly naplnili skály.

Chvěl nepřítel se hrůzou, kde byl jaký,
leč na moři se horší věci dály,
a z vojsk i lodí zbyly mu jen vraky.

Kéž Leonidem každý Čech je taky!

FABIOVÉ.

Vlast strádala, a zdatných bylo málo,
již bojem s Vejskými se utkat chtěli;
tu první z Fabiův tak k rodu děli:
„Nás přes tři sta by v zdatném šiku stálo!“

A podle prvých na rychlo se dálo;
hned proti nepřátelům svorně spěli
a hradbu vystavěli svými těly —
leč Vejským přec ji stéci štěstí přálo.

A padli všickni; příkladem však druhů,
Řím na odpor se náhle zmoh' a s žasem
lid zocelil svých svalů chabou zpruhu.

A prchl Vejent napaden týmž časem;
byl volný Řím zas v široširém kruhu,
a orlů rod se krmil zbitých masem.

Vzor vznešený svět navždy plní jasem.

CINCINNATUS.

V Algidu s vojskem tísněn od Aequeru
jest římský voj; tím dlouhým lekán sporem
lid Cincinnata volil diktátorem;
a našli za pluhem jej v ranním šeru.

„Spěš,“ děli mu, „sic zahyneme věru!“
I šel a na Aequery s vojska sborem
vtrh' u večer. Je přes noc zhubiv skorem
děl k vojvůdcům: „Vás k slávě Říma beru!“

A vtáhnuv do Říma, tak mluvil k lidu:
„Pryč nepřítel je s polí tvých i luhů,
jsi volným zas, tož také mně přej klidu.

Zde žezlo máš, již pusť mne, svého sluhu,
mám sýpky doma ještě bez úklidu,
a velký úhor posud čeká pluhu.“ —

Kdo tomu as z nás rovnal by se druhů?

EURYTHOS.

Eurythos v Lamii mřel na svém loži,
když Xerxes v týl pad' Řekům veden zradou.
„Jsem zdráv," děl, „bojovat chci! Bohů radou
zdroj sil v mém těle zázračně se množí."

A ruče vstal; vzal pás a krunýř z koží
dal na hruď svou, helm pod sivou spial bradou,
chyt' štít a meč a za družinou mladou
vést kázal se, by perské mýtil hloží.

„Ať brání," pravil, „aspoň moje tělo
těm postoupit, kdo svobodu nám loupí.
Kéž v průsmyku by hradbou zkamenělo!"

A když byl pad', tu na ubledlé čelo
slét červánek skrz mohutné skal sloupy,
by aureolu krasší druhů mělo.

Kéž takých reků jest, kde národ oupí!

TIMOLEON.

By Karthaginu tyranidy zbavil,
jal Timoleon bratra věrných sborem.
„Vlast zradil jsi, chtě vládnouti jí vzdorem,
bys z druhů pouze otroky měl,“ pravil.

„Leč příliš záhy vítězství jsi slavil;
ty pro vlast nemáš lásky v srdci chorém,
však není občan nakažen tvým morem,
prost tenat je, v něž zlý tvůj chtíč je zavil.

Jsi zločincem! Tvým nechci slouti bratem,
tvůj čin chce smrt, jdi, trestem patří tobě,
jenž zbraně pomocné jsi koupil zlatem!“

A Timoleon ruku vztáh'. V té době
byl Timofanes k špalku veden katem,
by život pokutou dal lidu zlobě.

Než zrádcem bratra mít, líp když je v hrobě!

BOJOVNÍCI KAPITOLŠTI.

Na foru hynou kmetové a kněží;
je smělý Brennus vojsk svých za chomolu
s jich curulických stolců metal dolů,
a všechen Řím zbit u nohou mu leží.

Jen málo statných v opevněné věži
bdí na vysokém Kapitolu;
jsou odhodláni zahynouti spolu
a zří jen smrt, jež ze všad vstříc jim běží.

Již smělý barbar tajemně a tiše
k nim přes strmité doplížil se skály,
leč Manlius jej v propast vrhl s výše.

A za ním ruče jeho druzi stáli
a krutší s Gally povstal boj než spíše,
již zbiti, znova útočit se báli.

Víc s to je rek, než slabých celá říše.

CAMILLUS.

Chtěl hrdý Brennus tisíc liber zlata,
než Řím by gallských zbavil legionů;
ač věrně dostal drahou tíhu onu,
přec nebyla mu ještě vrchovata.

Tak leskem kovu byla mysl jata,
že těžký meč svůj v divém chtíče honu
vrh' na váhy: „I za ten k boje skonu
chci zlato mít, sic potře vás má pata!“

I kladli zas. V tom Camillus vnik' s vojem
pln hněvu na forum: „Pryč zlato s váhy,
Řím volnosti zpět dobude si bojem!“

A prchal barbar, nejkratší kde dráhy;
tak Camillus jej potřel s reků rojem,
že pole byla plna rudé vláhy.

Co cizák vzal, zpět chrabrý čin dá záhy!

MARCUS CURTIUS

Jak strašný zjev! Vše na forum se valí,
vše do propasti mohutné se dívá,
jež hrozným hrobem na vše děsně zívá
a temným smoudem dálné město halí.

Kdy znikne bohů hněv a lidstva žaly;
kdy znikne stesk, jenž všecka srdce zrývá?
„Až Řím, co nejdražšího v sobě skrývá,
v ten jícen vrhne hloubkou neskonalý!“

Tak věští orakul. Tu z lidstva davu
jun s oře hovoří a usmívá se:
„Co dražšího mám nad mužnost a zbraně?

Chci k zdaru vlasti bohy smířit zase!“
A tasil meč a v propast, skloniv skráně,
slét' s komoněm — a země zavřela se...

Ó nadšení! Proč hyneš v našem čase!

TITUS MANLIUS.

I.

Když do Latia gallské vtrhly šiky,
Kelt velikán byl nájezdníkům v čele;
ten zlatým brněním byl pokryt cele
a meč tak dlouhý měl jak římské píky.

„Kdo se mnou,“ zněly hlasné jeho ryky,
„chceš zápolit? Nuž zjev se, volám směle;
když zvítězíš, my nepobudem déle
a Římu vozy necháme i s býky.“

V ráz Titus Manlius štít na hruď klopí
a hrdě v ústret jde té lidské hoře
a sráží Keltův meč a svůj v něm topí.

Křik údivu se ozval po táboře,
a gallský lid vzal na rámě svá kopí
a z Latia se valil jako moře. —

Duch nad hmotu, v čas k činu-li se vzchopí.

TITUS MANLIUS.

II.

Že zrušil řád a kázeň předepsanou
dav s nepřítelem v předčasnou se půtku,
jen pohanění maje za pohnutku
má sličné hlavy pozbýt pádnou ranou.

Ač druhům jeho z očí slzy kanou,
ač prosí vše, by otec změnil v důtku
tu hroznou smrt, přec neomluvil skutku
a obětoval hlavu milovanou.

Tak kázeň ctil, že vojsku za výstrahu
dal dítě své, jež neposlechlo řádu
a bez povelu vniklo v čety vrahů.

Vždyť netušil syn nepřátelských spádů:
Gall kvapil s hor, jak dravá bystřeň s prahu,
by srážkou předčasnou Řím doznal pádu.

Lid v boji bez kázně je roven stádu.

PUBLIUS DECIUS MUS.

Stál Titus s Deciem vojsk římských v čele,.
když Latinové Říma dobýt spěli.
Ti oba svorně shodnuvše se děli:
„Ať počne boj, nač čekati nám déle.

Z nás couvne-li voj jednoho, ten směle
— by jeho podřízení příklad měli —
v ráz v těch se vrhni roj, již zbít nás chtěli,
by vítězství zas vrátilo se skvěle.“

A byla slabost v sboru Deciovu;
tu v boj se pustil vůdce, s nahou zbraní,
a za ním jeho druzi v ručím lovu.

Jak v polích seč, než přijde klasobraní,
boj šířil se, až vítězem v Řím znovu
byl padlý vůdce nesen v době ranní.

Vždy vítězí, kdo vlast až na smrt brání.

ŽENY KARTHAGINSKÉ.

Zle Karthaginští zkouší od Římanů,
leč Hasdrubal, lid statný v bitky vodě,
jim vyšel vstříc; z dřev domů stavěl lodě,
a bedlivě střeh' města každou stranu.

Leč zbraně dosti není na ochranu.
Hned z pluhů, kde byl jaký, v zdarné shodě
lid šípy kul, by zůstal na svobodě
a nežil v jařmu jiným na pohanu.

Zlo roste však; ač s dostatek je luků,
jsou bez tětiv; kde těch lze nabrat asi?
A nikdo rady neví v lidstva shluku.

Tu, krutější by nestihly jich časy,
v ráz ukončily ženy všecku muku,
a na tětivy daly svoje vlasy.

I krásy štědrý dar vlast často spasí.

TIBERIUS SEMPRONIUS GRACCHUS.

„Lid nesmí být jen rabem senatorů,“
děl Gracchus kdys, „on roven buď jim všudy,
či do boje má jít jen občan chudý,
jenž v míru trpěl nátlak panských vzdorů.

Ať stejná práva občanských jsou sborů,
tak jenom zhynou rázem vlasti trudy;
vše rozděleno v Římě budiž tudy,
a konec bude nesváru a sporu.“

Leč Nasica, ten boháč nad boháči
se hrdě vzpial: „To násilí je prosté,“
a Gracchovi vstříc s hrdou šlechtou kráčí.

„Aj, toho,“ zvolal, „v postrach luze skoste!“
a Gracchus pad'. Jej šlechta městem vláčí;
leč čeho ždal, až po dnes bujně roste!

Ne sebe jen, i bratry v srdci noste!

MARCUS PORCIUS CATO.

Svým učitelem veden útlý Cato
byl v Sullův dům, kde utracených hlavy
dal v hekatomby rovnat tyran dravý,
tu všecek zděšen hleděl hošek na to.

I tázal se, proč tolik bylo sťato,
a vůdce děl: „Rád consul tím se baví,
že reptavých se pádným ostřím zbaví
a při hostinách prohýří jich zlato!“

„ „Ó, tyran ten! Jsem malý, nemám meče,
tož svůj mi půjč,“ “ a hněviv pěsti svírá,
„ „ať ze Sullova hrdla krev už teče!“ “

A vůdce zdiven na hošíka zírá
a šepce mu: „Dnes ještě vyčkej seče
a paže tuž! rod Sullův nevymírá!“ —

O také děti prosme Boha kleče!

VERCINGETORIX.

Boj marný vedl proti Caesarovi
ctný vůdce těžce ujařmených Gallů;
bylť jízdou Němcův vržen v hloubku žalů,
a v Mesii již vzrostly zbitých rovy.

Však dostal posily a boj vzplál nový,
leč znova zbit, lid gallský padal s valů —
ač půtka stála světa za pochvalu —
i připraven byl římské na okovy.

Tu velký vůdce na svého vsed' oře,
v stan k Caesarovi odhodlal se jíti,
by smrti svou snad vlasti zmírnil hoře.

A hovořil: „Mně za lid chceš-li vzíti,
pak druhy pusť," a Caesar chvěl se choře —
a pustil je, leč jej dal popraviti.

Jest věčně živ, kdo za svůj lid dal žití!

